

REVISTA ECONOMICĂ

ORGAN FINANCIAR-ECONOMIC

Proprietatea și organul oficial al Asoc. instit. financiare românești din Ardeal, Banat, Crișana și Maramurăș „SOLIDARITATEA” Sibiu.

Inscris sub Nr. 22/1938 la Tribunalul Sibiu.

Apare odată pe săptămână.

Redacția și administrația: Sibiu, Strada Visarion Roman Nr. 1-3.

Abonamentul pe an: în țară: pentru autorități, bănci și întreprinderi Lei 500.—; pentru particulari Lei 400.—; pentru cooperative funcționari publici, de bancă și comerciali Lei 300.—. În străinătate Lei 800.—. Taxa pentru inserțiuni: de flecare cm. Lei 6.—

Fondator: **Dr. CORNEL DIACONOVICH.**

Redactor responsabil: **Dr. Mihai Veliclu.**

S u m a r u l :

Privire generală asupra politicii sociale românești. — Corespondența Visarion Roman - Gh. Barițiu. — Din reviste străine. — *Cronica*: Cassa generală sibiană și brașoveană.

Privire generală asupra politicii sociale românești.

Preocupându-ne problema politicii sociale românești și cercetând documentele precum și legiurile ce ne-au rămas ca o dovadă vie despre modul alcătuirii și organizării asociațiilor muncitorești, suntem în drept să afirmăm, că muncitorimea noastră s'a bucurat și în trecut de o deosebită atențiune din partea celor chemați să erijeze idealurile muncitorești spre culmea celor mai rodnice realizări. În trecut, ca și azi, se interpuneau în calea propășirii și a bunei desvoltări materiale a meseriașilor noștri, o serie nesfârșită de greutăți cu care aveau din greu de luptat. Meseriașii noștri au rezistat eroic și au putut învinge cu bărbăție toate cursele ce li se întindeau de către venetici, cari erau preocupați numai de gândul unei cât mai mari rentabilități. Breslele românești au fost pentru meseriașii autohtoni adevărate fortărețe medievale, au fost locul de refugiu unde se putea lucra în tihnă, fără a suferi nicio conturbare din partea

străinilor și au avut un rol identic cu al munților unde se retrăgeau Românii în veacuri de restriște, spre a-și păstra intacte comorile sfinte ale Neamului: limba, obiceiurile, credința și flacăra nestinsă a naționalismului.

Pentru ca cineva să devină patron, lucrător sau chiar ucenic, trebuia să primească dela *staroste*, adică dela șeful breslei, un brevet căreia i se spunea pe atunci *feșcherea*. Odată ce brevetul a fost eliberat, meseria respectivă nu se putea exercita decât în localitatea indicată de el. Breslele aveau monopolul unei singure piețe și se bucurau de personalitate juridică. Drepturile unei bresle erau conserise în catastihuri, fiind întărite de aprobarea episcopului, mitropolitului sau a domnitorului. Drepturile *starostelui* au fost nelimitate, până când n'a pătruns în sânul breslei *ceaușul*, care era reprezentantul Statului.

Pela 1776 în Muntenia, Alexandru Ipsilante s'a ocupat de organizarea breslelor în stil bizantin, redând *starostelui* vechile drepturi și obligându-l în afară de aceasta și cu înscrierea dărilor. În Moldova, episcopul era acela care se îngrijea de soarta breslelor acordând în același timp cuvenitele drepturi șefului de breaslă.

Nu orice breaslă era condusă de către *staroste*, ci numai cea al cărei rol era de o indiscutabilă importanță, restul

organizațiilor muncitorești fiind sub supravegherea unui *vătăf*.

Starostele se bucura de respect și cinste în fața breslașilor, căci cine insulta sau cauza o altă neplăcere acestuia era aspru pedepsit și amendat.

Tot starostelui îi era dat să judece pe breslașii culpabili de călcarea dispozițiilor stipulate în regulamente; el fixa cotizația fiecărui breslaș și era încredințat cu organizarea monopolurilor. Ca recompensă pentru variatele servicii ce le făcea colectivității, starostele era scutit de impozite.

Pe vremea când breslele erau în floare, se cunoșteau trei categorii de meseriași: meșteri sau patroni, calfele și ucenicii.

Meșterii se recrutau din calfele cele mai bune, cari aveau și examenul de capacitate. Pentru a facilita familiilor patronilor să se mențină, comunitatea breslelor acorda acestora unele favoruri. Astfel dacă fata patronului sau văduva acestuia se mărita cu un lucrător, acestuia de drept i se recunoștea calitatea de patron, fără a mai îndeplini formalitățile cerute.

Calfele, care erau a doua categorie de meseriași, se primeau în serviciu cu contract de angajament. Lor li se plătea în mod echitabil contravaloarea muncii prestate, bucurându-se totodată și de repausul duminecal.

Ucenicii constituiau ultima treaptă de meseriași. Aceștia trebuiau să facă 3—7 ani de ucenicie, până să dobândească calitatea de calfă. Primirea ucenicului se făcea în baza unui angajament ce trebuia prevăzut cu peceea starostelui și cu semnăturile patronului și părintelui ucenicului. Pentru a stăvili concurența și aglomerarea de ucenici, breslele primeau puțini ucenici.

Înainte vreme când breslele erau deschise numai Românilor, lucrurile mergeau bine, dar cu timpul, amestecându-se domnitorii în conducerea breslelor, străinii au pătruns mai ușor în organizația de breslă și astfel coeziunea lor profesională s'a destrămat, stricându-se astfel comunitatea de interese și perfectă armonie ce domnia între breslași. Demnă de reținut este specificația dintr'un hrișov al blânarilor în care se spunea textual:

„Nici unul din breslași să nu fie nevoit a primi la învățătură ucenici de limbă străină, armean sau jidan“. De aici pornește semnalul unei lupte de românizare a vieții economice în general, luptă care continuă și astăzi cu aceeași intensitate, cerând odată pentru totdeauna o economie pur românească. Numai în acest chip, se poate aduce o înviorare sectorului economic și o bună stare materială țării.

Prin pătrunderea multor străini în organizațiile meseriașilor noștri, rolul și jaima acestor fortărețe decade, România sărăcesc, iar meseriașii străini favorizați de diferite împrejurări, trec în frunte luând în mâinile lor destinele economiei românești. Mihail Sturza, scutește pe Turci de taxă către bresle, prin urmare în loc ca străinilor să li se interzică pătrunderea în comunitatea economică românească, din contră le netezeau drumul pentru ca infiltrarea lor să fie mai ușoară.

Decadența breslelor încetează deodată cu proiectul Consiliului de Miniștri din 27 Iunie 1873, când se hotărăște completa lor desființare. Prin votarea legii Camerilor de Comerț și Industrie din 1864, încetează dealfel și rațiunea existenței breslelor, căci toată grija și atențiunea este ațintită asupra noii instituții.

După anul 1880 s'au făcut multe proiecte, diferite încercări și felurite sugestii, pentru găsirea unui mijloc de reabilitare a meseriașilor. La 1881 Carp face un proiect, în care preconizează dezvoltarea profesională pe două căi:

1. Bresle obligatorii (Români și străini împreună);

2. Deschiderea școlilor de meserii, unde Românii să învețe o meserie.

Acest proiect n'a putut ameliora deloc situația mizeră a meseriașilor. În loc ca lucrurile să se îndrepte, din contră sarcina era tot mai anihilantă, mai ales în urma încheierii convențiunii comerciale cu Austro-Ungaria, din 1876, lăsându-se pradă intereselor străine întreaga noastră economie națională. La toate aceste neajunsuri s'a mai adăugat și criza financiară din 1900, așa că situația se prezenta detestabil pentru economia națională.

Un alt proiect de reformă a fost la 1900 al lui Filipescu, care se inspiră din

legea ungară și austriacă, prevăzând pe lângă cele stipulate de Carp și înființarea comisiilor de arbitraj, ceea ce constituie primul început de jurisdicție profesională. În afară de aceasta, în proiectul Filipescu era prevăzut și înființarea pe lângă Ministerul Domeniilor, a unei comisii a meseriașilor compusă din 9 membri, dintre cari 3 să fie meseriași.

Prima lege a meseriilor, cu o pătrundere mai serioasă și cu un discernământ mai aprofundat a stărilor de fapt ale meseriașilor noștri, care în afară de prevederile cu privire la raporturile dintre meseriași și Stat se mai ocupa și de starea socială, recomandând și chiar impunând unele măsuri juste și foarte chibzuite de politică socială, a fost legea Missir din anul 1902. Menționăm printre prevederile politico-sociale ale suszisei legi, reglementarea muncii minorilor și anume, pentru ucenicii sub 14 ani munca zilnică nu putea fi mai mare de 8 ore, iar pentru cei între 14—16 ani, ziua de lucru era fixată la 10 ore. În afară de aceasta vârsta de admitere în ateliere pentru ucenici era fixată la 12 ani.

Legea Missir deosebește și ea trei categorii de muncitori: meșterul sau patronul, care trebuie să poseadă pentru exercitarea meseriei lui brevet; calfa, căreia i se cerea cartea de lucru și apoi ucenicii.

Privită în ansamblu, legea Missir prezintă un dublu scop, în primul rând de a întocmi corporații muncitorești pe baze moderne și în al doilea rând tinde la formarea capacității tehnice a lucrătorilor, prin înființarea de școli de meserii subvenționate de către corporații. Proiectul lui Missir procedează la alcătuirea corporațiilor, cari vor lua naștere acolo unde există 50 meseriași și dacă majoritatea lor dorește înființarea corporației. Corporația era condusă de un președinte și șapte membri aleși de Adunarea generală formată din muncitori și patroni. Printre atribuțiile mai principale ale corporațiilor amintim următoarele:

1. Apărarea intereselor muncitorești;
2. Înființarea școlilor de meserii;
3. Alcătuirea comisiunilor de conciliațiune și arbitraj;
4. Ajutorul mutual.

O altă măsură bună a legii Missir este aceea a înființării Camerilor de Me-

serii cărora le erau încredințate următoarele atribuțiuni:

1. Judecarea apelurilor contra refuzului liberării brevetelor și carnetelor;
2. Organizarea corporațiilor;
3. Sistematizarea învățământului profesional;
4. Precizarea noțiunii de fabrică și mare atelier;
5. Alcătuirea bugetelor corporațiilor fixând și corporațiile;
6. Determină atribuțiile comisiunilor de arbitraj.

Din nefericire legea Nenifescu din 1912 desființează Camerile de Meserii deși aveau un rol important în viața meseriașilor.

Legea lui Missir a fost bună, a avut însă unele lipsuri și anume:

1. Nicio dispoziție cu privire la creditul muncitoresc;
2. Numărul mic al membrilor din corporație (50) nu putea întreține școli de meserii, case de ajutor etc.;
3. Nu se aplică meseriașilor dela sate;
4. Nu se aplică industriei casnice;
5. Nu se aplică fabricilor și atelierelor mari;
6. Prin intervenția comisariatului guvernului avea un rol vexatoriu;
7. Corporațiile erau prea amestecate.

Un alt merit al legii lui Missir a fost dezvoltarea ideii de mutualitate, fapt care determină pe Nenifescu să organizeze corporațiile în vederea asigurării muncitorești.

Situația meseriașilor era mizeră. Numărul meseriașilor Români la sate era cam de 50% restul erau streini, pe când la orașe unde posibilitatea de câștig era mai mare, majoritatea absolută o formau veneticii. În afară de aceasta străinii se îndeletniceau cu profesii mai ușoare și mult mai rentabile, câtă vreme Românii având profesii grele, munciau mult și câștigau extrem de puțin.

Cu toată mulțimea proiectelor și cu iscusința vădită a celor chemați să conducă destinele muncitorimii, situația lor nu s'a îndreptat aproape cu nimic. Ca reflex al muncitorimii nemulțumite avem revoltile deslănțuite în anii 1903 și 1904. Nu numai soarta meseriașilor fu destabilizată ci și aceea a țărănimii românești,

care în 1907 produce o revoluție cu urmări serioase asupra finanțelor noastre publice. Ei cereau o soartă mai bună, prefindeau un trai mai omenesc și doreau să obțină pământ, pe care lucrându-l să-și agonisească existența.

Un alt punct de reformă muncitorească fu, acela a lui Orleanu. În 1908 apare proiectul „Încurajarea muncii naționale“, care cerea 80% din personalul muncitoresc să fie Români și numai 20% străini. O legiuire identică care tindea la încurajarea muncii naționale a fost „legea pentru utilizarea și încadrarea personalului românesc în întreprinderi“ din 1934 a lui D. R. Ioanișescu.

Vrednică de menționat este legea lui Nenișescu din 1912 cu privire la organizarea muncitorimii. Această lege avea un scop național, de a asigura un viitor prosper meseriașilor Români și un scop social, adică de a întemeia asigurările sociale.

Pentru a coordona toate interesele muncitorimii și de a se satisface toate imperatiile cari erau reclamate de împrejurări, se înființează la 30 Aprilie 1920 Ministerul Muncii și a Ocrotirilor Sociale.

Din cauza deselor greve ce au avut loc după războiul mondial, se votează în anul 1920 „Legea grevelor“, care legitimează condițiunile în cari poate fi posibilă greva, care nu este altceva decât semnalul nemulțumirii muncitorești. Greva, principial poate fi admisă însă fără a se atinge interesele superioare ale Statului. Comisiunea de arbitraj compusă din doi delegați muncitorești, doi a patronilor și un magistrat, iau în dezbateri doleanțele prezentate, le cercetează, le disecă, caută cauzele și efectele acestor stări de lucruri și dau decizii rezonabile, așa că muncitorimea nemulțumită poate fi pătolică fără a mai recurge la grevă, procedeu care cauzează foarte mari daune economiei naționale. La fel sabotajul are repercusiuni adânci asupra întregului mecanism economic.

Legea grevelor admitând asociațiunile muncitorești pentru a permite anumite favoruri, a permis dreptul la asociere. Astfel la 26 Mai 1921 se votează legea sindicatelor profesionale care recunoaște tuturor persoanelor fizice sau morale, exercitând aceeași profesiune sau profesii similare, dreptul de a se

constitui în sindicate profesionale, dacă sunt 10—25 membri. Acordarea acestui favor sindicatelor profesionale a adus unele prejudicii Statului, care s'a văzut silit, pentru a-și apăra interesele lui superioare, de a restrânge posibilitățile de procurare a personalității juridice, pentru a nu se face abuz. La 6 Februarie 1924 se votează legea persoanelor juridice, care constituie un sever și riguros control asupra asociațiunilor profesionale, căci mascând scopuri ideale, puneau la cale acțiuni destructive și nici nu mai aveau posibilitatea de a întreprinde mășinării speculative, căci reprezentantul Statului lua parte la toate ședințele lor, interesându-se de aproape de toate deciziunile și nimic nu se putea face fără semnătura lui. Cerându-se forme multe și grele pentru dobândirea personalității juridice, s'a înfrânat răul și s'a oprit astfel abuzul.

Pentru a se stăvili numărul mare al meseriașilor veniți din alte țări și pentru a ne scăpa de plaga străinismului, s'a votat în 1925 „Legea migrațiunilor“ completată și perfecționată la 1930 prin „Legea protecțiunii muncii indigene“.

Toate țările mai avansate în cultură și civilizație erau preocupate de controlarea, organizarea și sistematizarea timpului liber al muncitorimii. După munca istovitoare pe care acești oameni o duceau în măruntaiele pământului, prin mine și uzine, se cerea ca în timpul rezervat recreației să se odihnească și să-și refacă puterile. În acest sublim scop, s'au înființat în toate țările, asociații cari aveau de scop să servească intereselor muncitorimii. S'au deschis săli de lectură, teatre, cinematografe, s'au tipărit ziare și reviste, se organizaseră spitale unde să dea muncitorilor o îngrijire medicală bună, se fac excursii pentru a face acestora țara cunoscută, pentru ca cunoscându-o să o iubească. Iată tot atâtea realizări bune, cari au contribuit într-o largă măsură la îmbunătățirea vieții muncitorești. Pentru că dacă principiile veninoase marxiste, împotriva cărora luptă azi o pleiadă de popoare, au prins mai bine rădăcini în mijlocul muncitorimii, aceasta se datorește în primul rând faptului, că fiind nemulțumiți cu soarta creată, plecau urechea la șoptele acelor, cari voiau să le răpească sufletul, să

le distrugă individualitatea și să risipească din sinea omului tot ce era bun și frumos. Li ascultau, pentru că în naivitatea lor credeau, că acei misionari și semănători ai neghinei roșii, le vor binele și cu timpul le va putea câștiga o soartă mai bună. Conform îndemnurilor comuniste se produc în majoritatea țărilor greve, cari să dezechilibreze cum-păna dreapță a economiei naționale.

Putem menționa cu toată hotărârea asociația germană a meseriașilor intitulată „Kraft durch Freude“, care supraviețuiește de aproape viața, rostul și timpul liber al muncitorului. Statul se îngrijește cu minuțiozitate de soarta lor; astfel muncitorimea în loc să fie un flagel care să periclitaze existența națională, dimpotrivă muncitorul este piatra de temelie a național-socialismului.

Muncitorimea românească a cunoscut un frumos progres, mai ales în perioada postbelică, atunci când frații din toate provinciile alipite au putut coopera pentru realizarea binelui obștesc. Camerele de muncă, în colaborare cu Ministerul Muncii, se îngrijesc, ca muncitorimea să fie călăuzită de gânduri bune pe făgașurile unei bune prosperități materiale și spirituale. Organizația „Muncă și voie bună“ s'a străduit întotdeauna să înfrumuseze timpul liber al muncitorimii noastre prin excursii, prin teatre sau cinematografe, făcând astfel din muncitor un element constructiv, o forță națională productivă și nici de cum un factor distructiv. Muncitorimii noastre îi revine meritul, de a se fi ferit de toate vorbele spuse în șoaptă de răuvoitorii omenirii, păstrându-și intactă limpezimea sufletului și claritatea simțirii.

Astăzi când se clădesc pilonii unei noi organizații europene, când țările toate sunt într-o continuă căutare a unei mături potrivite și când au loc neașteptate și radicale prefaceri, se cuvine să procedăm la imediată transformare a economiei noastre și să-i imprimăm caracterul de pură naționalitate și de o autenticitate integral românească. Alături de deținerea factorilor politici, în mod imperios se cere și posedarea destinelor economice, căci din ambianța acestor doi factori renaște forța materială și națională a poporului nostru. Prin

armonizarea intereselor muncitorești, prin românizarea tuturor ramurilor de producție și printr-o muncă asiduă și interesată, se poate înscrie o frumoasă și glorioasă pagină de victorie românească, creindu-se Țării și neamului nostru un viitor de aur.

DUMITRU, D. PERIS.

Corespondența Visarion Roman-Gh. Barișiu.

(Urmare.)

54.

Sibiu, 24 Mai 1941.

Mult Onorate Domnule!

M'am procopsit cu ziarul „Albina“. În Nr. 39 din 21 ale curenteii acea foaie ne aduce și „contradecarațiunea“ noastră, însă cum? Cu adaose, modificări, și erori de tipar lăsate parecă în adins, spre a strica înțelesul. Prin toate aceste adaose și modificări se pare că D. Babeșiu¹⁾ avu de scop a slăbi efectul declarațiunii noastre și a încurca. Inchipuieșteți obrășnicie! Să ne vâre el în declarațiune vorbe, construcțiuni întregi dela sine, spre a fi zise de noi! De era o corespondență de rând, calea valea; însă într'un act subscris d'o mulțime de oameni însemnați a face așa ceva este mai mult ca impertinență.

Să-și fi făcut notele sale, ale redacției, cât de multe nu ne păsa; dar cutezarea asta ne-a indignat pe toți. Era să-i scriem niște... și să-i cerem publicarea din nou, cum i-am trimis-o, era iarăși să scriem la alt jurnal, însă unii Domni de aici sunt de părere, că prin atare probleme, „contradecarațiunea“ noastră ar pierde și mai mult din valoarea ei; d'aceea a rămas ca să-i scrie d-l Măcelariu prin câteva buchi apăsate.

Eu mi-am luat îndrăsneala a aclude aici o copie a actului menționat, ca să vedeți bine adaosele și intențiunea lui Barb. Pe partea A e declarațiunea B sunt adaosele și schimbările din partea lui.

Mi-aduc aminte, că astă iarnă în trecerea mea prin Pesta aflându-mă într'o zi la Mocionești în casa Bab(es) a folosit ocaziunea și s'a plâns asupra-mi în modul următor: „Vedeți-l, până era Georgiu Popa redactor la „Albina“ tot mai scria când și când, iar de când am luat eu redacțiunea, n'a scris încă nicio literă“. I-am răspuns: „Cauza e, Domnule, multă absențare de acasă și serioasa pregătire pentru institutul „Albina“ dar mai e și aceea că Șaguna știe toate se-

¹⁾ *Vinčențiu Babeș*, redactorul „Albinei“, cunoscut om politic, (1821—1907).

cretele redacțiunii D=Voastră. Nu căci mi-ar fi frică de el, observ aceasta, ci că unele corespondențe sunt de natură, că dacă se știe autorul lor, își pierd din valoare, ori provoacă dispute seci degenerând în personalități“.

De atunci abia acum i-am scris și iată ce pății. De altminteri cauza că am trimis la „Albina“ declarațiunea e, că în acel ziar mai puțin s'a scris în acea cauză.

După telegrame proaspete dela Pesta Excelența Sa d-l Papp¹⁾ se află iarăși în doaga morții pătimind greu de un morb de plămâni. Șaguna încă să fi căzut într'un morb nevindecabil, Herzerweiterung, zilele acestea s'au ținut consilii de medici.

Am primit polița dela Krafft; voi cere a o excompta.

Al D=voastră

devotat
V. Roman.

55.

Sibiu, 3 Iunie 1871.

Ca deslușire la escomptarea poliței lui Krafft permițemi comunicarea, că dintre casele ce vi le numisem, Kabdebo n'a voit de loc s'o escompteze, iar Nendwich cerea 1% pe lună și Thalmajer 5/6%, prin urmare banca „Transilvania“ la care mersesem mai pe urmă, a oferit escomptarea cea mai favorabilă. Și mai favorabil s'ar fi escomptat la filiala băncii naționale din Viena; dar adiustarea poliței după cerința acelei filiale era cu neputință. Știți condițiunile lor. Trecând la prețuita D=voastră din 27 c. aflu în aceeași zi un pasagiu neplăcut; cel despre improcusarea clevetitorilor de acolo pentru insultele venite. (?) Cu nerușinare asupra stimabilei D=tale persoane. E trist că a trebuit să vină lucrul la atât. Cel puțin de ați putea ocoli procesul de presă. D=ta, firește, aflându-te acolo în mijlocul acestor poltroni și venindu-ți pe toată ziua vorbe supărătoare, trebuie să te necăjești; dar după vederile noastre d'aici găsim, ca prin tot, afară de Brașov, persoana D=tale nu numai n'a pierdut nimica din reputația ei, ci a dobândit încă. Au nu știu până și copiii... că aceea blestemată clică îți îndreaptă atari atacuri numai ca unei personificări a cauzei noastre naționale? D=ta aparții de mult istoriei noastre naționale și nu brașovenii vor putea cândva să-ți întunece cât de puțin renumele.

În privința prețurilor dela Petersdorf îmi voi da silința, a vă procura informațiunile cerute.

Este prea adevărat că vă scrisesem înainte d'a merge la Viena, să nu vă lăsați cu nimeni d'aici în tocmeală în privința trimerii de hârtie în comision, până nu mă voi reîntoarce. Planul meu, pare-mi-se vi-l spuseseam tot atunci, că în caz să nu rees cu in-

stitutul „Albina“ să dau iarăși „Amicul Școllei“ și prin aceasta să mă pun în legătură cu învățătorii noștri, spre a putea înființa o librărie română, mai împreunând cu aceasta și edarea de cărți școlare și scrieri populare, cum și procurarea tuturor mijloacelor de învățământ, mape¹⁾ globuri etc. Atunci vă rugăm apoi a deschide o magazie de hârtie la mine. Dar, cum zic, numai în cazul, când n'am reeșit cu „Albina“; căci și pentru mine, dar și pentru poporul nostru este mai folositoare întreprinderea aceluia institut. Acum, că „Albina“ e ca înființată, eu cred că este destul dela mine, dacă îmi voi împlini în toată privința bine chemarea ce mă așteaptă mai vârtos când aceea este una din cele mai grele, iar eu unul din indivizii cu puteri foarte mărginite.

Împreunarea ambelor idei s'ar putea numai, când s'ar găsi un individ *harnic*, care să se asocieze cu mine; ce încă se poate mai târziu. Cu toate astea o agentură, după cum scrieți D=voastră, se poate înființa ușor. Vă rog însă, să așteptăm acum rezoluțiunea definitivă a statutelor „Albina“, ca să vedem cum ne întocmim. Chiar cu deschiderea institutului „Albina“ ne trebuiesc o mulțime de tipărituri, prin urmare o cantitate însemnată de hârtie vom trage și spre scopul acesta dela D=voastră. Acel institut va adăoga așa dară și el partea sa bunicică la creșterea consumației de hârtie; apoi călindarul meu vreau să-l scot pe anul viitor în vreo 3-4000 exemplare. Asociațiunea noastră transilvană încă strică destulă hârtie. Acum ne-am deschis și cancelaria comitetului administrativ al fondului școlastic grăniceresc; apoi comunele cele mai dimprejur încă mistue destulă hârtie etc.

Ceva vom face la toată întâmplarea. Acum încă odată la blestemata de înfrățire brașovenească. Credeți-mi că noi aici mai mult decât ați văzut n'am putut face. La publicarea numelor nu s'ar fi învoit oamenii noștri. Dar după gurile rele din Brașov noi încă nu ne putem lua; căci și în cazul publicării numelor, ei ar mai găsi de flecuit. Noi, și cred Ardealul întreg, dacă nu venea în joc persoana D=tale, nu creștam ciorobul brașovenesc nici în coada maiului, cu atât mai puțin le-am fi făcut onoarea cu contradecarațiunea. Numai încât ei au atacat persoana D=tale, noi am văzut atacată cauza noastră. Nota redacțiunii „Albinei“ făcută la contradecarațiunea noastră e destulă dovadă, că vorbele brașovenilor sunt fleacuri. Cu toate astea, știu și sunt convins, că ei una zic și alta cred. Am văzut cu ochii mei o scrisoare a lui Pădure aici în Sibiu, în care același mărturisește, că brașovenii prin nimic nu sunt atâta de opăriți, ca prin declarațiunea „cea cu totul neprevăzută dela Sibiu“ și că anume lui (Pădure) îi pare acum foarte rău că s'a pus în fruntea mișcării de înfrățire. Lăsați-i, au căpătat ei, cred eu, destul și cu astă ocaziune. Dar să

¹⁾ Baron Vasile Popp.

¹⁾ Hărți.

vedeți ce se mai încearcă pe aici. In urma declarațiunii noastre niște agenți secreți (căci pe față nu cunosc) ai lui Aali pașa¹⁾ s'au pus a agita prin comunele din scaunele filiale ale Săliștei și Tălmaciului. Cu scopul de-a face pe oameni să creadă că urmarea acelei declarațiuni va fi pierderea procesului ce au acele comune cu universitatea săsească pentru regali. O invențiune drăcească asta. E vorba de o contra-declarațiune. Cu tot motivul blestemat însă anevoi vor reeși.

Binevoii a primi asigurarea stimei mele.

Al D=voastră

devotat
V. Roman.

56.

Sibiu, 12 Iunie 1871.

M. On. Domnule!

In privința prețurilor de Petersdorf putui să aflu până acum următoarele:

Dintr'o epistolă venită lui Krafft zilele acestea dela Petersdorf cu datul 9 I. c. m'am convins cu ochii mei despre prețurile următoare:

Hârtia de tipar	calitatea III	1/2	cleită (?)	pr. 27	cruceri
"	"	"	"	III 1/2	"
"	"	"	"	IV 1/2	"
"	"	scris	"	6	25 1/2
"	"	"	"	5	30 1/2
"	"	"	"	4	35

Sibiu cu 4⁰/₀ rabat, așteptare de 4-5 luni fără accept. Scrisoarea era subscrisă de Diamant, semn că n'a eșit încă din funcțiune.

La depozitarul de aici fusei pentru procurarea mustrelor ce mi-ați însemnat, primii însă răspunsul că aici nu se află decât calitatea Nr. 4, 5 și 6. Mustre nu mi-a putut da nici din acestea, ci mi-a promis peste câteva zile. Prețul calității Nr. 4 cu 2 f. 30 - 2 f. 60. Nr. 5, 3 f. - 3'50, Nr. 6, 3 f. 50 - 4 f. In privința celorlalte calități primii răspunsul că acelea numai la comandă anume se fac auf feste Bestellung nu mai puțin însă de 50 risme deodată. Cu toate acestea mi-am procurat prin Krafft și unele mustre pe cari vi le aclud aici.

Așa dar prețurile de mai sus extrase din epistola lui Krafft sunt cele adevărate și cum se zice dela izvor. Mai aflai din sursă sigură și aceea, că înființând Dv. aici un depozit sub orice formă, Petersdorfenii ar fi gata să mai micșoreze prețurile. Cu toate astea eu sunt de părere, să țineți cu ei toată concurența, fiindcă aici (se) trece multă hârtie.

In săptămâna trecută avurăm aici o mare adunare naționalnică pentru constituirea despărțământului de Asociațiune. Era ocaziunea pe care și-o aleseseră

contrarii pentru provocarea unei discordii prin o declarațiune în favorul ospățului din Brașov. Noi însă ne preparaserăm mult mai bine ca ei. Curagioșii! Matadorii lor nu cutezară a se arăta; iar cel care promise însărcinarea d'a aduce lucrul înainte, făcu bine și tăcu. Prin urmare nu se născu absolut nimic. In declarațiunea lor abia sunt până acum trei inși înscriși. Sper că-și vor trage iarăși coada 'ntre picioare și vor dispăre. Eu avui cu ei multe atacuri și dispute in cauza asta, foarte interesante.

Al D=voastră

devotat
V. Roman.

57.

Sibiu, 29 Iunie 1871.

Mult Stimate Domnule!

D=I Dr. Gregoriu Silași dela Viena îmi scrie cu datul din 15 c. următoarele:

„Cu tresăltare de inimă mă grăbesc a te înștiința că statutele „Albinei“ sunt întărite. Chiar in momentul acesta vin dela Ministerul unguresc de aici, unde din bunăvoința unor domni oficiali mi s'a conces a citi rezoluțiunea imp. reg. respective, datată din Schönbrunn, 14 Iunie 1871. Așa dară stăruințele de fer și (trapa-dările) cele multe in urmă tot scoaseră lucrul la căpătai. Cerul binecuvinte întreprinderea mult promițătoare, trăiască intru mulți fericiți ani urzitorul și confătuitorii!“

La nouă zile după primirea acelei epistole ne veni dela Pesta o copie legalizată a unei ordinațiuni ministeriale către Magistratul din Sibiu in cauza noastră și in fine alaltăeri ne încunoștință și Magistratul de aici, predându-ne rezoluțiunea originală despre aprobarea statutelor. Prin urmare lucrul e rezolvit acum definitiv. Ieri ținu comitetul fondator o ședință luând mai multe concluziuni pentru începerea neamănată și energică a lucrărilor. Programul respectiv apelul către public e sub tipar.

Decretul de aprobare al Ministerului reg. ung. de agricultură, industrie și comerț poartă datul din 20 Iunie 1871, Nr. 6727. Ei bine, ne-am ajuns scopul cea mai însemnată și cea mai grea întreprindere de când trăim noi ast rând de oameni, se pune in lucrare la Români dinceoace de Carpați și - bine judecat lucrul - această întreprindere e cel dintâi institut (financiar) românesc, deoarece nici frații din România n'au încă un atare institut.

Va reuși institutul a se pune bine in picioare și a-și asigura viitorul, - o atunci foloasele lui nu se pot nici cum precalcula, pentru bietul nostru popor fript, înșelat și stors de vrășmașii lui neîmpăcați.

Două modificări însă, de cari noi n'am știut încă până in momentul primirii decretului, mi-au tulburat mult bucuria rezultatului. Nu căci ar fi pentru noi

1) Altă poreclă a lui Șaguna.

piedici neînvingibile, ci că sunt o prea tristă dovadă despre aceea, că cu ce inimă ne privesc stăpânii noștri.

Însă despre această altădată, ca să nu vă mai supăr și pe D=voastră.

Oare ce prospecte de subscrieri la fondul de acțiuni am avea în Brașov și cine ar fi, dela care, plenipotențiindu-l, am putea spera cel mai bun rezultat.

Binevoii a primi asigurarea stimei mele.

Al D=voastră

devotat
V. Roman.

58.

Pesta, 7 Iulie 1871.

Mult Onorate Domnule!

Ca să îndreptăm statutele „Albinei” după modificările făcute colacionându-le odată cu micul exemplar original rămas la guvern, ca să facă cele de lipsă pentru tipărirea acțiunilor și procurarea utensilelor; ca să ne înțelegem despre foarte multe cu membrii de aici ai comitetului fondator fui silit a veni la Pesta cu A. Bologa, care merge la Viena, ca să încercăm a îndupleca unele case mai mari de acolo, spre a participa în măsură mai mare la fondul de acțiuni, ca să putem activa mai curând. Avem speranța la bancherul Dumba și alții. Săptămâna viitoare către Joi-Vineri voi fi iarăși în Sibiu, pe când m'ați obliga mult încunoscându-mă, că pe cine să plenipotențiem în Brașov pentru primirea de subscrieri la acțiuni. Ar fi bine să fie o casă din cele mai cu vază, căci cam așa vom avea în tot locul.

Krafft vă va trimite 300 exemplare din programul respectiv apelul nostru, cu care eșim la public. Vă rog să aveți bunătate a-l include ca adaos la foaia „Transilvania” cu cea mai de aproape ocaziune, ca să-l capete așa întreg toți abonații D=voastră.

La Sibiu semnele de înfrățire încă tot n'au dispărut cu totul. Era vorba de-o adunare a ținutului în cauza procesului șieptelor județe, care ocaziune o vor folosi ticăloșii dacă și nu chiar spre decopiarea ospățului de Brașov, dar totuși spre demonstrațiuni contra pasivității. Când m'ar aștepta până mă întorc, le-am strica socoteala din nou.

Pe aici văd pe Densușianu și alții încortelați la cavalerul. Se zice că acesta ar dori iarăși marea căpetenie. ¹⁾ Convocarea respectiv audiența lui Mețianu și a altor brașoveni la Andrassy ²⁾ povestită de aceștia în trecere prin Sibiu, a încurajat mult pe contrari. ³⁾

¹⁾ Ion Cav. de Pușcariu, f. căpitan suprem al districtului Făgăraș.

²⁾ Conte Iuliu Andrassy, f. ministru de externe austro-ungar. (1823-1830).

³⁾ Activiștii.

E vorba ca Bologa să fie denumit iarăși în funcțiune. Ar fi mare pagubă. D=sa de aici încolo mai mult ne poate folosi în Sibiu. Avem multe lucruri și idei de mare preț începute.

Al D=voastră

devotat
V. Roman

59.

Sibiu, 18-3 1873.

Mult Stimate Domnule!

Între scrisorile sosite la direcțiune în absența mea aflai una și dela Sotir Manciu și fii din Brașov, în care cere să le deschidem un credit de reescompt adică să reescomptăm acceptate „bune” escomptate de dâșii.

Înainte de rezolvirea acelei scrisori îmi permit a vă ruga, să binevoiți a mă informa:

- a) dacă casa Sotir Manciu și fii e deplin sigură? După cunoștințele mele aceea ar fi astăzi cea dintâi casă neguțătoarească în Brașov;
- b) până la ce sumă am putea să le acordăm creditul cerut?
- c) cu ce procente lucrează în Brașov amintitul bancher în ramul escomptului și ce procent i-am putea noi cere? Noi până aci n'am lucrat sub 10⁰/₀;
- d) cu ce oameni are el de a face în ramul escomptului; sunt ei firme acreditate, sau indivizi cari numai dela cămătari mai capătă bani?

Din parte-mi mi-ar plăcea să intrăm încetul cu încetul în legături cu Brașovul. Suntem însă datori a proceda cu multă scrupulozitate; d'aceea mă veți scuza pentru incomodarea ce vă fac, având nemărginită încredere în D=voastră.

Binevoii a mă onora cu un răspuns dacă e cu putință, încă cu întoarcerea poștei, și a primi asigurarea stimei mele deosebite.

Al D=voastră

devotat
V. Roman.

60.

Sibiu, 3 Decemvrie 1874.

Mult Stimate Domnule!

După o prea lungă între curmare fui norocos a primi mult prețuita D=voastră dela 26 pass. cu aclusa scrisoare către Mețianu, cărui am predat aceea în 27 ale passatei încă în ora în care o primiseseam eu.

Scuzați-mă pentru necuviință că nu v'am răspuns până astăzi. De o săptămână încoace noi am fost atât

de cuprinși în vâltoarea congresului ¹⁾ încât n'avurăm un minut liber. Amenințarea pericolului celui mare pentru biserică și mai vârtos pentru națiune, de a reeșii la alegere clica Telegrafului cu candidatul ei ²⁾ nu ne-a lăsat pauză zi și noapte. Deși n'am fost membru al congresului, am putut și am trebuit să conlucru la scoaterea rezultatului bun, înțeleg *posibil* bun. Veți ști că situațiunea congresului nostru bisericesc la această alegere din urmă a fost din cele mai critice. Cu atât mai bine însă se va putea prețui rezultatul. Nu vă incomodez cu comunicarea detaliurilor, căci ar trebui să vă scriu zeci de coale; din ținuta congresului în ședințele sale publice, clica Telegrafului fu trântită a treia oară, acum însă într'un mod ca să nu se mai poată reculege niciodată. Clubul național a reeșit și acum cu candidat de al său, firește că, cam de silă și-a luat acest candidat; însă fu bine că în împrejurările de față putu s'aleagă răul cel mai mic. Consolarea din urmă în sine n'ar fi ea prea mare; dar cugetând la pericolul amintit mai sus și la teama prea fundată de spargerea constituțiunii bisericesti în cazul de a doua rejiciare; considerând că candidați deplin buni ne-au lipsit din capul locului, înțeleg chiar și la primele două alegeri; considerând că alesul Mitropolit de astăzi, după eminentele sale calități, poate, dacă va vrea, să fie cu timpul bărbatul doririlor și să se facă cât de mare și de renumit la Români și la biserica lor, — iar probele că n'ar vrea aceasta lipsesc. Congresul n'a putut să lucreze mai bine, decât a ales pe Miron Romanul de mitropolit. Adevărat că mai mult corespundea fasonului clubului național Mețianu; însă el adusesese cu sine dela Pesta convingerea că nu va fi aprobat; 2. protopopii în cea mai mare parte erau în contra lui din cauză că „de ce să fie el mai bun decât ei!“ Apoi a treia piedecă principală era, că dacă se pășia cu Mețianu, partidele lui Roman și Popea se aliau și puteau să facă majoritatea. Acum însă lui Mețianu i s'a asigurat episcopia Aradului și ca membru în sinodul episcopilor el va putea face mult bine.

Cât pentru politica noastră națională, aici nu vom mai suferi amestecul capilor bisericesti, prin urmare în astă direcțiune n'avem de-a ne mai teme nici de Romanul, nici de nimeni ca el.

Iată pe scurt motivele, cari au restrâns pe congres la alegerea lui Roman și pe cari îmi permit a vi le comunica cu ocaziunea răspunsului la mult prețuita D=voastră din urmă.

Binevoii a primi asigurarea profunde mele venerațiuni.

Al M. St. D=voastră

devotat

Visarion Roman.

¹⁾ Național bisericesc pentru alegerea noului mitropolit în locul răposatului Inacicovicu.

²⁾ N. Popeca.

61.

Sibiu, 4 Decemvrie 1874.

Mult Stimat Domnule!

Ieri îndată după alegerea de mitropolit v'am expedit o depeșă comunicându-vă pe scurt rezultatul. Astăzi primesc dela oficiul telegrafic alăturata încunoștiințare, din care spre marea părere de rău aflu, că depeșa mea nu vi s'a înmănat. Eroarea s'a făcut la oficiul poștal de aici cu „Basiliu“ în loc de Barițiu.

Sper că scrisoarea ce v'am trimis-o ieri recomandată veți fi primit-o totuși.

Cu distinsă stimă.

Al D=voastră

devotat

V. Roman.

62.

Mult Stimat Domnule!

Primind în acest moment prețuita D=tale din 11 c. îmi permit încunoștiințarea că D=I Ilie a plecat astăzi la amiază la Arad, spre a fi acolo Duminecă și Luni la alegerea de episcop. Cu poșta de azi i-am expedit scrisoarea D=voastră în forma cea mai sigură. Vă mulțumesc pentru onorifică atențiune prin trimiterea unui exemplar din istoria regimentului II român de graniță și rămân al D=voastră recunoscător, deobligat și adorator.

12/2 1875.

V. Roman.

63.

Sibiu, 21 Martie 1875.

Mult Stim. Domnule!

Iertați căci nu v'am răspuns îndată la prețuita D=voastră din 12 crt.

La obiectul întâi din aceeași scrisoare n'am să reflectez nimic. Cât pentru statutele „Albinei“, deși nu ne obligase nimeni a le traduce în magiarește, le-am tradus de bunăvoia noastră și le-am prezentat spre confirmare în două limbi: românește și magiarește. Noi adecă prevedeam greutățile colosale ce ni se vor pune și n'am voit la aceste să mai adaugăm și noi una fără de nici un scop practic. Știam că statutele ce se propun în altă limbă și nu magiarește, înainte de toate se dau biroului de translatură pentru traducere în magiarește, pentru ca să se poată confirma în limba aceasta. Pentru noi însă urma de aici două rele: a) trăgănarea (s'a esperiat ca atari cauze, apoi se mână în adins) și b) traducerea greșită, poate intenționată și în defavorul întreprinderii (în cazuri de contraversă textul maghiar decide:). Pentru ce dară să sacrificăm scopul formei? Noi însă și în formă ne-am salvat interesul propunând textul și românește și esoperând confir-

marea în ambele limbi; clausula ministerială este pusă pe trei exemplare ce vă trimit astăzi prin poștă sub legătură.

La cele ce v'au spus domnii dela „Transilvania“ din Brașov, am de-a observa că e mare diferență între 1868 când s'au confirmat statutele lor și între 1870 când s'au întărit ale noastre. Greutățile au fost până la desepărațiune mari și numai la întâlnire vi le-aș putea spune cu deamănuntul.

Dvoastră însă n'aveți d'a vă aștepta la asemeni greutăți. Intâi fabrica noastră¹⁾ există când prezentați noile statute; al doilea întreprinderea D=voastră e cu totul altceva și nu i se pot face obiecțiunile de gâr-găuni ce s'au făcut nouă etc.

Știu de proiectul Dv. pentru prefacerea consorțiului în societate de acționari. Alexi) imi dete și un exemplar din statutele D=voastră cele noi. Vă doresc tot succesul!

In cauza conferinței d-l Măcelariu v'a scris zilele aceste.

Binevoiiți a primi asigurarea stimei mele deosebite.

Al D=voastră

devotat

V. Roman.

64.

Sibiu, 12 Septembrie 1877.

Mult Stimate Domnule!

Vă rog a mă scuza pentru îndrăsneală incomodându-vă cu aceste șire între prețioasele ocupațiuni ce aveți.

Voi fi foarte scurt.

Binevoiiți a nu da uitării respectuoasa-mi rugare, ce v'am făcut la aflarea D=voastră în Sibiu în luna Iulie a. c., pentru esoperarea unui stipendiu pe seama fiului meu Corneliu, pentru tehnică sau altă școală înaltă la care ar putea trece din școalele reale. Școala reală săsească de aici s'a completat anul trecut la 8 clase. Fiul meu se află într'a 8... clasă și la Iulie viitor va absolva aici. Preparările prin urmare sunt din cele mai bune. Vă voi rămâne, ca și pentru multe alte bunătăți din trecut, recunoscător și deobligat în toată vieața.

A. M. On. Dv.

plecat serv.

V. Roman.

¹⁾ Fabrica de hârtie dela Zărnești al cărei dir. comercial era G. Barițiu.

²⁾ Alexi Teochar fost dir. al Primei Bănci Transilvane din Brașov, conducător al Noii Biblioteci Române.

65.

Sibiu, 24 August 1878.

Mult Stimate Domnule!

După înțelesul avut imi permit a vă trimite în alăturare cererea fiului meu Corneliu ajustată în modul cum ați binevoit a-mi spune.

Prepararea lui este pentru o școală tehnică, dar când nu ar fi vacant vreun stipendiu pentru tehnică, va primi cu mulțumită și alt stipendiu pentru studii de altă categorie, la cari școalele reale pot fi pregătitoare. Ne vom bucura pentru un stipendiu în străinătate, dar în lipsa lui suntem siliți a primi și un stipendiu pentru vreo școală înaltă din România.

Bunătatea D=voastră ne este atât de cunoscută, încât nu mai face trebuință a-mi innoi respectuoasa rugare în această afacere.

V'am înțeles bine cuvintele ce mi-ați adresat la gara Sibiului, să dea Dumnezeu să puteți face ceva. Căpătând vreun stipendiu, va trebui poate să merg cu fiul meu la București și când în treaba știută s'ar putea face ceva, mi s'ar înlesni mult călătoria.

Nu veți fi trecut cu vederea „Politik“ din 21 crt. Primiți încredințarea stimei mele deosebite.

Al D=voastră

plecat

V. Roman.

66.

Sibiu, 6 Septembrie 1878.

Mult Stimate Domnule!

Binevoiiți a mă scuza, fiindcă în mijlocul serioaselor ocupațiuni ce aveți, sunt silit a vă incomoda cu prezenta.

D-l Bologa fu atât de bun și-mi mijloci trimiteria Nr. 168 a. c. al Monitorului oficial al României pentru un concurs la o bursă. Imi permit a vă trimite în alăturare copia acelui concurs cu respectuoasa rugare, că dacă credeți, că ar putea să dobândească acea bursă fiul meu Corneliu, să binevoiiți a mă aviza ca să se inscrie în termenul pus. Dânsul este aplicat a se devota acelei specialități. Mi se pare însă că fiul meu nu va putea aspira la acea bursă neavând condițiunea 2, terminarea cursului facultății de știință din București. Școalele reale superioare de aici nu vor putea fi privite de egale cu acel curs de facultate?

Când însă nu ar fi precum vreau a crede eu, sau când din lipsă de alți aspiranți, după cum se întâmplă și anul trecut, s'ar putea face excepțiuni și abateri dela o condițiune ori alta: atunci m'ați deobliga mult exoperând căpătarea acelei burse. Atunci ași veni și eu cu fiul meu la București spre a-l înscrie. In cazul afirmativ va fi deajuns o simplă de-

peșă, iar în cazul negativ nu vă osteniți a-mi scrie nimica. Lipsa de aviz ori de scrisoare voi primi-o drept răspuns: că nu putem reflecta la acel stipendiu.

Fiul meu ar primi de a frecventa, în lipsă de alt stipendiu pentru străinătate, și vreo școală mai înaltă din România, însă tot numai pe lângă un stipendiu.

Fiul D-voastră se află bine. Duminică va fi aici o mare festivitate populară în favorul răniților.¹⁾

Alte noutăți n'avem.

Brașovenii ne-au provocat să înființăm cu înțelegere o filială a institutului „Albina” acolo. Eu însă, după câtă minte am, mai bucuros a-și face o asemenea filială în București. Dacă credeți că atare părere poate să treacă mai mult ca o glumă, apoi ca angehender Verwaltungsrath al institutului „Albina” binevoiiți a lua în considerare lucrurile și în înțelegere cu d-l președinte Bologa a chibzui cele de lipsă. Guvernul de acolo cred că nu ne-ar pune mari greutăți.

Dacă Mahomed nu va merge la munte, să vină muntele la Mahomed.

Încă mai bine ar fi și una și alta.

Primiți încredințarea profunde mele venerațiunii.

Al D-voastră

devotat

V. Roman.

(Va urma).

Din reviste străine.

Auguste Detoenf. „Eminent economist așa de bine cunoscut în lumea industriașilor, a intelectualilor și a economiștilor”.

(„Conferența” 1938), Ingin. șef Poduri și Șosele. Strassbourg, etc. scrie:

„Mi se pare că, pe lângă toate aparențele mai există încă mult mai multe puncte decât ai crede, asupra cărora oamenii sunt de acord: dar ei nu o spun. Unul din efectele disordinei este, efectiv, că se ascund tuturor domeniile unde mai există ordinea. Mai sunt gânduri comune și acestea mai numeroase decât ai crede. Iată, după părerea mea, unele din ele, din cele mai importante, din domeniul intereselor sau — dacă preferiți — al economiei.

La „dreapta”. De-o parte, la aceia pe cari îi mai poți numi conservatori, este acea convingere profundă, că nu poți conserva totul; ei știu că s'a sfârșit cu liberalismul cel vechiu. Nu vreau să o spună, fiindcă nu știu unde pot să-i ducă o declarație, care ar avea pentru dânsii rușinea unei mărturisiri, dar o știu. Ei știu prea bine că concurența nu mai este normală, că înțelegerile industriale sunt numeroase,

că monopolurile, de fapt, sunt legiune, că pe lângă protecția Statului este prea adeseori protecția grupului; ei știu prea bine că, pe lângă toate protestările lor, Statul, toate Statele, continuă și vor continua a interveni. Atunci, unii dintre ei se întorc spre ceea ce se numește *fascism*, spre sisteme distrugătoare ale libertății, pentru că cred să salveze astfel anumite din avantajele lor materiale. Făcând astfel, caută alianța poporului. Acceplă de a da poporului satisfacții. Desigur, își fac iluzia că n'are să-i coste nimic, pentru că vor fi primii susținători ai noilor guvernări. Că experiența țărilor străine le arată eroarea, puțin importă! Ceea ce este clar este că ei recunosc implicit că nu mai cred în jocul natural al forțelor libere; recunosc că acest joc natural duce la nedreptăți, a căror generalizare le face intolerabile și pe cari trebuie să le împiedeci.

Fapt este că, astăzi, nimeni nu mai îndrăznește de a mai discuta că omul, care vrea să lucreze are dreptul sau nu-l are de a căpăta de lucru; că omul care lucrează are dreptul la minimul de salar, necesar pentru a asigura existența sa și a familiei sale. Nimeni nu mai îndrăznește astăzi să discute dacă societatea trebuie să fie cu justețe, adică trebuie să remunereze serviciul adus ei, în proporția acestui serviciu. Nimeni nu mai îndrăznește să apere trândăvia omului în stare de a lucra, oricât de bogat să se fi născut el, nici activitatea contrară interesului public. Nimeni nu mai îndrăznește de a contesta că punerea în pensie a bătrânului lucrător este un lucru de dorit, nice că lucrul dă drept la întrebuițarea plăcută a timpului liber. A fost un timp în care toate aceste drepturi au fost contestate cu glas înalt, pe față. Se spunea atunci: Cine nu lucrează e un om care nu vrea să lucreze. — Și atunci era aceasta aproape adevărat. — Se spunea atunci: Salarul rezultă din legea ofertei și a cererii, nimeni nu poate întreprinde ceva împotriva acestei legi. Se mai spunea: Trândăvia bogat asigură prosperitatea industriilor de lux. Este, deci, folositor: trebuie să fie oameni trândăvi. Despre bătrânul fără de venite pecuniare se spunea: să-i dea de mâncare copiii și, dacă ei nu o pot, o să completeze restul caritatea (publică).

„Nu se mai spune nimic din toate acestea astăzi, nu se mai vorbește de așa ceva. Cetiți toate ziarele, pe acelea din ele cari sunt (după cum se spune) cele mai reacționare. Cetiți toate revistele, numite „de dreapta”; cetiți toate cărțile cele mai pasionate, împotriva demagogiei — nu veți găsi nici un cuvânt, care să conteste aceste tinere principii. De sigur, veți găsi formulându-se rezerve la aplicarea lor: veți vedea că dorința de întrebuițare (în mod plăcut) al timpului liber nu e iertat să oprească, în mod primejdios producția, și asta-i cuminte; veți vedea că îmbunătățirile sociale trebuiesc bazate după posibilități și că anumite progrese aparente sunt regresii

¹⁾ Din războiul dela 1877—1878.

— și lucrul acesta este, iarăși, cuminte. Dar nu mai îndrăznește cineva, nu va mai îndrăzni vreodată de a se așeza în poziția de adversar al reformelor reclamate. Ori, când un combatant nu mai îndrăznește de a-și privi inamicul în față și de a arunca adevărurile sale în față, este dovadă că în adâncul inimei sale a resignat la o înfrângere. Este deja învins.

La „stânga“. De cealaltă parte, de partea, pe care o poziționează revoluționară, nu mai îndrăznește nimeni să pretindă că producția trebuie să se reducă. Se afirmă numai că ea trebuie să fie dirijată. Nimeni nu îndrăznește să declare că *autoritatea* trebuie să dispară și că singură bunăvoința oamenilor poate fi de ajuns ca să asigure organizația și funcționarea economiei. După eșecul experienței rusești, care — după 20 de ani de mizerie, încă n'a dat — aceasta este minimul ce se poate spune — n'a dat rezultate favorabile, familia nu mai este atăcată de nimeni, toleranța religioasă este mai în vază decât oricând altădată și patriotismul primește din nou o nouă vigoare, în anumite privințe, primejdioasă.

„Numărul partizanilor *suprimării profitului*, fiindcă ei îl consideră drept un element mai mult nociv decât util, este — astăzi — redus. Grupul lor s'a topit pe măsură ce se clarifică aceeași experiență rusească. Naționalizările primesc în spiritul multora din revoluționarii de ieri o nuanță capitalistă: e vorba, mai cu seamă, de a permite *Statului* de a vedea clar și de a da anumite directive în exploatarea privată, privite de interes general.

Grupația, folosința banului, nu pentru plăcere, ci pentru a asigura puterea, este disprețuită din partea celor dela „stânga“; dar cealaltă parte nu îndrăznește (nici ea) să o reclame. În fond, unii *recunosc implicit că trebuiesc aduse transformări economiei actuale*; ceilalți le revendică cu mai multă sau mai puțină vigoare și câteodată cu violență.

E drept că asupra importanței, asupra profunzimii transformărilor, asupra metodelor de folosit pentru a le realiza, subsistă divergențe profunde. Dar aceasta n'este natural și conform naturii lucrurilor. Rațiunea nu suprimă nici jocul intereselor, nici diversitatea temperamentelor, nici contradicțiile în tendințe ea oferă numai terenul pe care inimicii trebuie să se combată.

Ceea ce importă este că există *consensul general* asupra

necesității și sfințeniei muncii, asupra

necesității autorității, asupra

necesității unei justiții sociale mai bune, care să asigure din ce să trăiască pe aceea, cari vreau să

lucreze, dând acelor care lucrează sau chiar și-au trăit (anii bărbăției) muncind, o pensie minimă, asupra *necesității de a întrebuița în mod plăcut timpul liber*; asupra

necesității conservării familiei, asupra *libertății conștiinței*.

Faptul că unii sau alții nu exprimă cu glas înalt acceptarea unor anumite principii — contribuie să dea iluzia unei profunde contradicții, dar faptul că atât unii, cât și ceilalți renunță de a manifesta ostilitatea lor, dovedește că simțesc aceste *principii mai tari* decât dânsii și că au ajuns la dânsii aprioristic.

Astfel, sub grupurile opuse, sub clasele în luptă, rămâne o *umanitate* secretă, care ar fi de ajuns să încolțească la lumina zilei — ca să-și reprimească rațiunea *drepturile ei*“.

H. P. P.

CRONICA.

Cassa generală sibiană și brașoveană.
(Hermannstädter und Kronstädter Allgemeine Sparkassa).

În ședința din 20 Octombrie a. c., a societății „Hermannstädter Allgemeine Sparkassa“ s'a decis, în conformitate cu hotărîrea adusă de „Kronstädter Allg. Sparkassa“, fuzionarea acestor două societăți. Noua societate va păstra și mai departe caracteristicile naționale și altruiste pe cari au fost clădite la timpul său cele două societăți. Fuzionarea aceasta s'a făcut din convingerea că ambele societăți laolaltă vor putea mai bine satisface cerințelor timpului în legătură cu noua orientare economică a României, decât lucrând fiecare separat.

După fuzionare noua societate va dispune de un capital societar de Lei 150 mil. și o sumă bilanțieră de cca 2 miliarde Lei. În felul acesta banca se va putea considera ca formând parte din cele mai importante instituții bancare din țară.

MAȘINI DE SCRIS

Cu prețul original la

Librăria „Dacia Traiană“ S. a.

Sibiu - Piața Unirii 7 - Telefon 168